

Mizar in delavec v TKI

Janez Venko

Janez Venko se je rodil 5. 11. 1937 na Dolu pri Hrastniku. Njegov oče je izviral iz številčne družine iz Jurkloštra, delo pa si je poiskal v Kemični tovarni v Hrastniku. Mama Janeza Venka je bila doma s Kovka. V kočariji s šestimi otroki so »komot stradali«. [J. Venko] Njen oče je kar dvakrat poskusil srečo v Ameriki, a družina zaradi tega ni bila na boljšem. Ker med prvo svetovno vojno pošta ni delovala in niso prejeli njegovega denarja, je šla mama prosit v rudniški konzum za nekaj moke, da bi nahranila otroke. Ni je dobila, ker niso bili rudniški. Do poroke je delala v Steklarni Hrastnik, potem pa ostala doma in skrbela za družino. Štiričlanska družina je z enim dohodkom skromno živela v zaselku Grča (Dol pri Hrastniku), kjer sta si zgradila hišo. Veliko so hodili v 'tabrh' (delali na kmetih za hrano in materialne dobrine). Iz zgodnjega otroštva se Janez Venko najbolj živo spominja vojne, ki je očeta kot ujetega jugoslovanskega vojaka najprej odpeljala v vojno ujetništvo v Nemčijo, kjer so ujetnike poslali delat v tovarne in na kmetije, po dopustu doma pa se je pridružil partizanom v Kamniško-Zasavskem odredu. V spominu so mu ostale tudi trume umikajočih se pripadnikov vojske NDH (ustašev). Osnovno šolo je še za časa vojne začel obiskovati na Dolu pri Hrastniku, leta 1951 pa se je, star 14 let, vpisal v Obrtno-nadaljevalno šolo v Trbovljah. Želel se je izučiti za mizarja. Pouk je obsegal teoretski in praktični del. Tega je opravljal pri obrtnem mojstru Mirku Kovaču v mizarški delavnici v Hrastniku, kjer je bilo zaposlenih 15 delavcev. Vajenec je moral biti v delavnici med prvimi. Z Dola jo je mahnil ob pol šestih zjutraj, ob šestih se je začel ših, ki je ob dnevih, ko je imel popoldan še šolo, trajal do dvanajstih. Potem pa se mu je mudilo čez hrib v Trbovlje, kjer se je v Osnovni šoli Ivana Cankarja ob enih začel pouk na Obrtno-nadaljevalni šoli. Pouk je potekal dvakrat tedensko,

Stara peč solne kisline, opuščena leta 1962. Fototeka ZMT

trajal je do devetih zvečer, nakar sta ga čakali še dve uri hoje do doma. Za učenje res ni bilo časa, je pa zato toliko več znanja odnesel z doslednim sledenjem pouku v šoli. Sedemnajst let star si je pridobil naziv pomočnik, odslužil je še dve leti obveznega vojaškega roka in dva meseca prostovoljne delovne brigade Staneta Rozmana, ko je delal na Cesti bratstva in enotnosti v Grdeliški klisuri. V 'tišlariji' v Hrastniku je delal 10 let. V tem času si je ustvaril tudi družino, z ženo sta dobila dva sinova. Rad je bil mizar, ko pa so v Hrastniku združili vse mizarske delavnice, je naenkrat nastala fabrika z okoli 60 zaposlenimi, ki so jih pošiljali na delo po vsej Jugoslaviji. S takšno obliko mizarjenja se ni več strinjal. Leta 1965 si je poiskal delo v povsem drugačni branži – v Kemični tovarni Hrastnik²⁴, kjer sta do upokojitve delala tudi njegov oče in brat. Prišel je v obrat alkalne elektrolize, v polnilnico, kjer so polnili železniške in avtocisterne. Že po enem letu je bil premeščen na obrat na pripravo dela, kjer je ostal sedem let. Na oddelku so pripravljali elektrolit iz 45 ton soli dnevno za proizvodnjo plinskega klora (upor. za dezinfekcijo pitne in kopalne vode kot tudi za mnoge druge kemične izdelke) in natrijeve lužine (natrijev hidroksid, eden najbolj uporabljanih hidroksidov v kemijski industriji – za proizvodnjo mil, pralnih praškov, barv, lakov, papirja in predelave celuloze idr.). Delali so tudi solno kislino (topilo za vodni kamen in nevtralizacija v industriji) in natrijev hipoklorid (belilo). »Delali smo osnove surovine za druge firme, ki so pobirale smetano, mi pa svinjarijo ...« [J. Venko] Proizvodnja je morala potekati neprekinjeno vse dni v letu, razen v času remonta, zato je bilo delo organizirano v štirih izmenah. Štiri ekipe se izmenjujejo v delovnem ciklusu zjutraj, popoldan, ponoči in na počitku. Takšen način dela ne pozna vikendov in praznikov, razen če so ti v času počitka. Tako nanese, da je prosta le ena nedelja v mesecu. A je tak način dela (štiri 'dritle') vzel v zakup in v tem ni videl nič slabega. Po sedmih letih je bil prerazporejen v obrat, ki se je gradil za čiščenje in nevtralizacijo fosforne kisline, iz katere so proizvajali natrijev tripolifosfat (takrat osnovni produkt za pralni prašek). S tega delovnega mesta so ga po dveh letih prerazporedili v transportno službo. Bil je izmenski vodja ('majstr'), zadolžen za logistiko pri razkladanju surovin in nakladanju končnih izdelkov. To delo je bilo zelo stresno. Vsak dan je šlo 500 ton robe v fabriko in izdelkov iz fabrike.

Njegova prejšnja delovna mesta so bila taka, da so ljudje stregli mašinam, v katerih so se odvijali kemični procesi. »Transport ... to je bilo pa krvavo.« [J. Venko] Šlo je za izredno težaško delo, saj je moral posamezen delavec v enem šihtu premetati 25 ton kamene soli. Na 'šaflo' V času planskega gospodarstva so na pomoč v TKI prihajali tudi knapi²⁵. Zgodilo se je, da je na Reko iz Amerike priplula ladja s 600 tonami sode za TKI. Naložili so jo na 25-tonske vlačilce, ki so vsi naenkrat prispeli v ozko hrastniško dolino. Konvoj 24 'šleperjev' je zasedel cesto od Save do fabrike. Razloženi so bili v enem dnevu.

Ob delu v tovarni ga je močno zaposlovala tudi družbena aktivnost. Štiri leta je bil predsednik delavskega sveta TKI. Bil je tudi predsednik SZDL²⁶ v krajevni skupnosti (kjer je skrbel za organizacijo proslav in zabav ob dnevu žena, prvomajska praznovanja s kresovanjem ..., pa tudi za poslovilne govore na pogrebih idr.), bil je član občinske in republiške konference SZDL, ob tem pa še predsednik družbenopolitičnega zbora, podpredsednik skupščine občine (rang sedanjega podžupana) idr. Družbeno aktiven je bil »100 x preveč«. [J. Venko]

V tovarni je delal 30 let. Čeprav so ves čas delali z nevarnimi kemikalijami (»... vse bakterije in korone smo pomorili ...« – J. Venko), so bile nesreče redke, a kemična tovarna pač ni tovarna čokolade.

Zelo rad je hodil na šiht, imel je ogromno opravka z ljudmi – z lastnimi delavci in s strankami, v glavnem s šoferji, ki so želeli vedno čim prej razložiti svoj tovor. Ko pa je napočil čas za upokojitev, fabrike ni pogršel: »Na šiht smo hodili, da smo delali. Delali smo zaradi 'colenge'! Šiht je nudil materialno varnost.« [J. Venko]

Še vedno ima z vsemi sodelavci odlične odnose. Pri 'žaklarjih'²⁷ ni bila pomembna ne vera ne narodnost ne barva ... Samo eno je štel: ali si dober ali si slab.

24: Dragoceno mizarsko znanje in izkušnje pa so mu vse življenje zelo koristili. | 25: Danes zaradi sodobne tehnologije težaškega dela skorajda ni več. | 26: SZDL - Socialistična zveza delovnega ljudstva. Družbenopolitična organizacija, naslednica Osvobodilne fronte, zadolžena za množično mobilizacijo ljudi pri izgradnji družbenega in političnega sistema. Vključevala je vse politične organizacije kot tudi nepolitična društva. | 27: 'Žaklarji' je bilo v preteklosti zafrkljivo ime za delavce kemične tovarne. Vzdevek so si prislužili, ker so imeli predpasnike narejene iz vreč za surovine. Žaklji so bile iz jute.

